

лодіння смисловою стороною слова. Автор зазначає, що недостатнє оволодіння лексикою мови призводить до численних неточностей у мовленні дитини як при позначенні окремих предметів, так і їх ознак.

Висновки. Отже, проблема формування лексичної компетентності є актуальною та знаходить відображення в програмах та документах про освіту, а також є предметом багатьох досліджень сучасних науковців.

Література

1. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей: Сутність та шляхи реалізації / А.М. Богуш // Дошкільне виховання. – 1999. – № 6. – С. 3–5.
2. Колунова Л.А. Работа над словом в процессе развития речи детей старшего дошкольного возраста : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – теория и история педагогики / Л.А. Колунова. – М., 1993. – 24 с.
3. Струнина Е.М. Работа над смысловой стороной слова в процессе развития речи старших дошкольников в детском саду : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – теория и история педагогики / Е.М. Струнина. – М., 1984. – 23 с.

ГОРОХОВСЬКА Т.В.

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ТА КЕРІВНИЦТВО САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ У ЮРИДИЧНОМУ ВНЗ

Актуальність статті полягає у тому, що формування культури професійного мовлення – одне з практичних завдань навчальної дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням”, яке має важливе соціальне значення. Характер мовленнєвої діяльності фахівця залежить від умов спілкування: мовлення може виникати раптово, під впливом конкретної життєвої ситуації, чи воно може бути заздалегідь продумане, підготовлене. Тож, кожен випускник вищого навчального закладу повинен володіти таким рівнем мовленнєвої підготовки, який би повною мірою забезпечував різні сфери його спілкування. Формується грамотне володіння мовою, тобто вміння правильно використовувати засоби мови для передачі різноманітного життєвого змісту, як на аудиторних практичних заняттях, так і під час самостійного опрацювання матеріалу.

Орієнтація на самостійну роботу – це не лише спосіб здобуття знань, а й один із головних принципів діяльності сучасної вищої школи. Питання, пов’язане з активізацією самостійної роботи студентів, особливо актуальне сьогодні, оскільки самостійна робота відіграє головну роль у пізнавальній діяльності та закріпленні здобутих знань.

Мета статті – розглянути актуальні питання, пов’язані з організацією самостійної роботи студентів у юридичному вищому навчальному закладі: а) планування; б) керівництво самостійною роботою (безпосереднє та опосередковане – через спеціальні навчальні матеріали).

Самостійна робота є важливим засобом навчання, який сприяє формуванню у студентів готовності до самостійного систематичного поповнення своїх знань, виробленню вмінь орієнтуватися в потоці наукової інформації, забезпечує необхідний обсяг та рівень знань, умінь і навичок для розв’язання різних пізнавальних завдань [4, с. 227].

Робочі програми в юридичному навчальному закладі передбачають певну кількість годин, відведених для самостійної роботи студентів на практичних заняттях під керівництвом викладача, а також під час самостійної роботи [6, с. 35]. З точки зору організації, структури та функціонування самостійна робота (як аудитор-

на, так і позааудиторна) є складовою підсистемою, що виконує цілком конкретні функції в навчальному процесі. Правильно та раціонально спланована й організована самостійна робота забезпечує найвищий рівень засвоєння навчального матеріалу, слугує засобом активізації інтелектуальної діяльності, сприяє розвитку пізнавальних інтересів, творчих здібностей; формує такі важливі якості особистості й характеру, як цілеспрямованість, самостійність, наполегливість, а також потребу в самоосвіті, активній професійній та суспільній діяльності [2, с. 446].

Наукова організація самостійної роботи студентів пов'язана перш за все з плануванням. Для правильного планування важливим є обґрунтоване визначення загального обсягу самостійної роботи та розподіл його на етапи вивчення. Так, уже при складанні тематичних планів необхідно вирішити питання про те, який матеріал підлягає засвоєнню в аудиторні години, які теми і в якому обсязі повинні бути відведені для самостійного опрацювання студентами, а також скільки часу необхідно для засвоєння цього матеріалу.

Суттєвим недоліком діючих тематичних планів, а також планів самостійної роботи студентів є те, що вони розробляються без диференціації та індивідуалізації навчання. Індивідуалізація процесу навчання здійснюється в рамках завдань і змісту навчальної дисципліни. Необхідність індивідуалізації процесу навчання зумовлюється тим, що рівень підготовки та розвитку здібностей до навчання у студентів неоднаковий. Мета індивідуалізації процесу навчання полягає в тому, щоб забезпечити максимально продуктивну роботу всіх студентів, і має здійснюватися на всіх етапах навчання й головним чином під час засвоєння нових знань. Однією з форм індивідуалізації процесу навчання є програмування навчання, яке дає можливість активізувати працю кожного студента, посилити самоконтроль [1, с. 142].

При визначенні нормативів для виконання самостійної роботи необхідно враховувати неоднорідність контингенту студентів за рівнем теоретичної та практичної підготовки. У зв'язку з цим доцільно розробити єдиний тематичний план, до якого входив би навчальний матеріал для аудиторних занять і для самостійного засвоєння його студентами за кількома рівнями їх теоретичної підготовки. Такі тематичні плани дають змогу диференціювати навчання та індивідуалізувати роботу зі студентами.

Мета самостійної роботи, на нашу думку, полягає в тому, щоб сформува-ти у студентів навички роботи з літературою, включаючи оволодіння теоретичним і практичним мовним матеріалом і пошук інформації, необхідної для майбутньої професійної діяльності.

Для цього передбачається робота з навчальними посібниками, підручниками, практикумами, словниками, довідниковою літературою [3, с. 476]. Керівництво самостійною роботою студентів при вивченні дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням” включає кілька педагогічних, психологічних і методичних аспектів: 1) підготовка дидактичних матеріалів та розробка методики для їх самостійного вивчення; 2) створення умов для мотивації студентів до самостійної роботи; 3) організація структури аудиторних і позааудиторних занять, визначення в них місця і часу для самостійної діяльності студентів, використання додаткових засобів (комп'ютерні технології); 4) визначення раціональних форм контролю. Важливе значення для управління самостійною роботою студентів мають навчальні матеріали, які повинні через навчальні завдання

спрямовувати позааудиторне вивчення матеріалу з дисципліни. Студент має знати, навіщо виконує те чи інше завдання або вправу та де він може застосувати здобуті з їх допомогою знання і навички [7, с. 36].

Навчальні матеріали можна класифікувати таким чином: матеріали, які використовуються без технічних засобів навчання (ТЗН); матеріали, які використовуються за допомогою ТЗН; матеріали, які можуть бути використані з допомогою ТЗН та без них. До першої групи належать навчальні програми, практикуми, збірники контрольних робіт, карточки-завдання, граматичні довідники тощо. Друга група матеріалів включає в себе аудіозаписи та відеоматеріали. Третя група – це тести для машинного чи безмашинного контролю.

Проаналізуємо спочатку деякі матеріали першої групи. Навчальні програми допомагають керувати самостійною роботою студентів завдяки точно сформульованій конкретній меті. Сутністю навчальних програм є поетапне послідовне засвоєння граматичного матеріалу з наступним його закріпленням і самоконтролем. Неоднорідність контингенту студентів за рівнем теоретичної та практичної підготовки спонукала до створення спеціальних карток-завдань. Їх кількість залежить від матеріалу, який пропонується для опрацювання, від рівня його засвоєння та інших показників. Картки мають різне призначення: тренувальні вправи, вправи на закріплення навчального матеріалу, контрольні вправи. Тренувальні, як правило, містять деякі елементи, що є найскладнішими для засвоєння. Вправи на закріплення та контрольні вправи є багатоплановими. Вони включають усі основні теми конкретного заняття чи теми [7, с. 37].

Використання карток-завдань відрізняється від виконання одного завдання усіма студентами. Ці картки індивідуальні, завдання в них можуть повторюватися, а зміст завдань – різний. Час виконання обмежений (5–7 хв). Для студентів з глибокими знаннями ми добираємо складніші завдання з елементами аналізу, для студентів із середнім і низьким рівнем підготовки складність завдань знижується. За умов систематичної роботи з використанням карток-завдань вдається досягти певних позитивних результатів у засвоєнні матеріалу, який вивчається.

Картки-завдання використовуються не лише у процесі проведення аудиторних занять, а також як завдання для самостійної роботи студентів з наступною їх перевіркою. До матеріалів другої групи (ТЗН) належать розроблені фонетичні, лексичні, граматичні, лексико-граматичні та інші завдання, які виконуються за допомогою комп'ютерного обладнання. Їх мета – виробити мовні вміння шляхом багаторазового використання як простих, так і складних мовних явищ за тематикою, що максимально наближена до професійних інтересів студентів. Такий підхід викликає поглиблений інтерес до матеріалу, який вивчається. Запропоновані завдання доповнюють матеріали підручників, формують граматичні навички, навички усного мовлення, допомагають використовувати навчальний матеріал у ситуації спілкування. Ще одним важливим аргументом на користь матеріалів другої групи є те, що вони можуть активно використовуватися для самостійної роботи. Особливо актуальні вони для студентів середнього та низького рівня успішності, а також для студентів, які пропустили заняття. Такі завдання допомагають їм вивчити, повторити та закріпити матеріал.

В умовах юридичного вузу, коли на вивчення мовних дисциплін відводиться мінімальна кількість годин, важливе значення має інтенсифікація навчального

процесу. Головним завданням при цьому стає поліпшення якості засвоєння навчального матеріалу при найменших витратах часу та енергії викладача й студента.

Наразі існує кілька шляхів інтенсифікації навчального процесу: перший полягає в оптимальному використанні навчального часу; другий реалізується за рахунок використання спеціальних методів і прийомів навчання, третій – найпоширеніший – оптимальне використання сучасних ТЗН. Останнім часом інтенсифікація навчання все більше пов'язується з поняттям активізації групової навчальної діяльності через активізацію всіх резервів особистості кожного студента [6, с. 88].

На нашу думку, використання ТЗН є найоптимальнішим шляхом інтенсифікації навчального процесу. Досвід використання аудіо- та відеотехніки, комп'ютерного обладнання показав, що за допомогою ТЗН можна суттєво збільшити обсяг роботи кожного студента, індивідуалізувати її, повною мірою реалізувати методи поглибленого вивчення дисципліни. Проте варто враховувати, що види роботи, які використовуються на аудиторних заняттях, не повинні дублювати вправи, що виконуватимуться студентами самостійно в позааудиторний час.

Третя група навчальних матеріалів для управління самостійною роботою студентів містить матеріали, які можуть бути використані з допомогою ТЗН і без них. Практично всі заняття забезпечуються тестами, у яких використовуються як контрольні, так і тренувальні вправи. Перевага тестів у їх об'єктивності, тобто незалежності перевірки й оцінювання знань від викладача. Такі матеріали ефективні на заняттях для тренування, самоконтролю та взаємоконтролю. Робота з ними допомагає активізувати всю групу та дає можливість викладачеві здійснювати індивідуальну роботу з окремими студентами [5, с. 82–83].

Існують різні методики обробки результатів тестових досліджень. Найпоширенішою є та, у якій індивідуальні результати порівнюються з раніше визначеними критеріями. Важливе значення у цьому випадку має розробка критеріїв, яка ґрунтується на аналізі навчального матеріалу та визначає, що повинні знати й уміти студенти в результаті вивчення навчальної дисципліни [4, с. 242–243].

Висновки. При цьому варто відзначити, що планування та керівництво самостійною роботою студентів є важливим і багатоаспектним. Уміла організація самостійної роботи створює сприятливі умови для підготовки студентів до самоосвіти, формування творчої особистості. Однак про результативність самостійної роботи можна говорити лише тоді, коли поряд з успішним опануванням навчального матеріалу простежується свідомий потяг студентів до самовдосконалення.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – С. 142.
2. Гороховська Т.В. Реалізація загальнодидактичних підходів до організації самостійної роботи курсантів на заняттях з ділової української мови / Т.В. Гороховська // Проблеми пенітенціарної теорії і практики : щорічний бюлетень Київського інституту внутрішніх справ. – К. : Леся, 2002. – С. 445–450.
3. Гороховська Т.В. Шляхи розвитку культури професійного мовлення майбутніх працівників ОВС / Т.В. Гороховська // Проблеми пенітенціарної теорії і практики : щорічний бюлетень Київського інституту внутрішніх справ. – К. : КІВС, 2004. – № 9. – С. 473–480.
4. Зайченко І.В. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. педаг. навч. закладів / І.В. Зайченко. – Чернівці, 2003. – С. 227–229.
5. Бонелис М.Д. К вопросу о характере контролирующих тестов, их составлении и использовании / М.Д. Бонелис, В.М. Воскобойникова, И.И. Миронова, Н.И. Невмывайко // Вопросы лингвистики и методики преподавания иностранных языков : сб. научных трудов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1979. – С. 82–83.
6. Копобаева Ж.Т. Интенсивное обучение иностранным языкам с помощью ТСО / Ж.Т. Копобаева // Вопросы преподавания иностранных языков в вузах МВД : сб. научных трудов. – Омск, 1990. – С. 88.
7. Соболева А.В. Организация самостоятельной работы слушателей / А.В. Соболева, Т.А. Шевченко // Вопросы преподавания иностранных языков в вузах МВД : сб. научных трудов. – Омск, 1990. – С. 35–37.